РІД НАШ КРАСНИЙ, РІД ПРЕКРАСНИЙ!

ОТЧИЙ ДІМ

ЧАСОПИС
РІК ЗАСНУВАННЯ 2002
ТРАВЕНЬ
Число 5 (161)
КИЇВ 2015

Видання товариства "Чернігівське земляцтво"

Вклонімося

і мертвим, і живим

70 років пройшло з тих часів, виросли нові покоління, але пам'ять про війну залишається у наших серцях, тому що неможливо забути той біль і страждання, що випали на долю наших батьків, дідів та прадідів, матерів, бабусь та прабабусь, як неможливо оживити загиблих у боях чи померлих від ран під час та після найстрашнішої війни.

Велика Вітчизняна (друга Світова) війна назавжди залишиться яскравою і надзвичайно трагічною сторінкою в історії нашої країни. За офіційною статистикою самі лише військові втрати України становлять 7 млн. чоловік. А скільки поховано в 28 тисячах братських могил і багатьох тисячах невідомих, безіменних на її території – вже не дізнається ніхто. Війна забрала понад 3,9 млн. мирних жителів країни, а 2,4 млн. молодих працездатних українців вивезли на примусові роботи до Німеччини, більшість з яких так і не повернулися додому. На руїни перетворилися 714 міст і селищ міського типу, понад 28 тис. сіл. Зруйновано близько 16 тис. промислових підприємств, понад 30 тис. колгоспів та радгоспів.

Ратний подвиг батьків, дідів і прадідів у Великій Вітчизняній війні ніколи не може бути забутим. Його не можуть зменшити ані десятиріччя, ані суспільні зміни.

Загальна сума збитків, заподіяних населенню й народному господарству республіки, була оцінена у майже 1,2 трлн. карбованців. Пам'ять про ці жертви і про подвиг народу зобов'язує нас усвідомити: якби не було спільної Перемоги над фашизмом, післявоєнних поколінь не існувало би. Не було б не лише України як суверенної держави, а й української нації, оскільки за планом "Барбаросса" 80% населення західних областей України підлягали знищенню, а решта 20% мали стати рабами.

⇨ 8

Відлуння перемоги

І знов, як в тім далекім сорок п'ятім,
Злились салюти в переможний грім.
Колишніх ушановує солдатів
Дев'яте травня квітом молодим.

У Парку слави – юнь і мудра старість
Зійшлися разом – пам'ять привела...
На їх обличчях – сум і світла радість...
У Перемоги – різні два крила.

Хтось пережив тяжку солдатську долю,
А хтось – сирітські будні нелегкі.
Онуки з дідусями йдуть поволі,
Несуть яскраві квіти і вінки.

Пригадують герої сивочолі,
Хоч вже і пам'ять, і хода не та,
Звитяжні дні, смертельні втрати й болі,
Війною перекреслені літа.

А ввечері – пісні, оркестри, хори...
Святкує Перемогу наш народ!
На грудях ветеранів, ніби зорі,
Виблискують відзнаки нагород.

Алла ШИЛО

Війна – це вовк, і він може прийти і до ваших дверей.
Джордж Бернард ШОУ

У ТРАВНІ СВЯТКУЮТЬ СВІЙ ЮВІЛЕЙ:

АНДРОНОВА Єфросинія Трохимівна – 80-річчя. Народилася 24 травня 1935 р. в с. Перелюб Корюківського р-ну. Впродовж 1997–2002 рр. була начальником Державного торговельно-виробничого підприємства "Київдержторгтранс" Південно-Західної залізниці.

КОШІЛЬ Анатолій Михайлович – 80-річчя. Народився 25 травня 1935 р. в с. Дідовичі на Житомирщині. Дитинство та юність пройшли в с. Марківці Бобровицького р-ну.

Кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, автор 25 винаходів і 50 наукових праць.

Голова Київської обласної організації Всеукраїнського об'єднання ветеранів, полковник.

ІВАНЕНКО Петро Пилипович – 75-річчя. Народився 3 травня 1940 р. в с. Беремицьке Козелецького р-ну. Доцент кафедри закритого ґрунту Національного аграрного університету біоресурсів та природокористування України, лауреат Державної премії в галузі науки і техніки, академік Академії будівництва.

БИШОК Григорій Іванович – 75-річчя. Народився 5 травня 1940 р. в смт Березна Менського р-ну. Інженер-машинобудівник.

ТКАЧ Григорій Мефодійович – 75-річчя. Народився 6 травня 1940 р. в с. Ленінівка Менського р-ну. Працював техніком-електриком будинку відпочинку "Конча-Заспа".

ДАНЬКЕВИЧ Дмитро Миколайович – 75-річчя. Народився 12 травня 1940 р. в с. Петрівка Бобровицького р-ну. Все життя працював у будівельних організаціях на різних посадах, був головою правління ЖБК "Київміськбуд – 5".

ГУРНАК Людмила Миколаївна – 75-річчя. Народилася 14 травня 1940 р. в Києві. Проживала з батьками в с. Кобижча Бобровицького р-ну. Впродовж 42 років працювала в колективі ДП "Київський булочно-кондитерський комбінат" АТ "Київхліб", де пройшла шлях від робітника до директора.

Член-кореспондент Технологічної академії наук. Заслужений працівник промисловості України. Нагороджена орденом "Знак Пошани", орденом княгині Ольги III ступеня та багатьма медалями. Автор друкованих праць з питань технології та організації виробництва в хлібопекарській і кондитерській промисловості. Має авторські свідоцтва та патенти на винаходи у цій галузі. Обиралася депутатом райради чотирьох скликань Радянського р-ну м. Києва та Київської міськради.

ДЯЧЕНКО Михайло Петрович – 75-річчя. Народився 14 травня 1940 р. в с. Крути Ніжинського р-ну. Доцент кафедри прикладної математики Міжрегіональної академії управління. Кандидат фізико-математичних наук.

СВИРИДЕНКО Ганна Олексіївна – 75-річчя. Народилася 20 травня 1940 р. в с. Тур'я Щорського р-ну. Працювала оператором військової котельні, завідувачем магазину у штабі військового округу.

ДЮКОВ Володимир Андрійович – 70-річчя. Народився 12 травня 1945 р. в Ніжині. Директор Державного підприємства з науково-технічних робіт "Укренергоефективність".

Кандидат технічних наук. Автор понад 30 наукових публікацій, має більше 10 авторських свідоцтв та патентів на винаходи. Почесний енергетик України.

ТРЕТЯК Людмила Андріївна – 70-річчя. Народилася 14 травня 1945 р. в м. Пружани Брестської області Білорусії. Проживала в Бобровиці. Працює вчителем в дитячому садку-школі "Мрія" Деснянського р-ну Києва. Ветеран праці.

ДУДАР Анатолій Федорович – 70-річчя. Народився 22 травня 1945 р. в с. Марківці Бобровицького р-ну.

КАРЕЛЯ Василь Іванович – 65-річчя. Народився 4 травня 1950 р. в с. Нова Басань Бобровицького р-ну.

КОГОНЕНКО Валентина Іванівна – 65-річчя. Народилася 4 травня 1950 р. в с. Козилівка Корюківського р-ну.

ТАРАНУХА Юрій Григорович – 65-річчя. Народився 4 травня 1950 р. в смт Варва. Кандидат фізико-математичних наук.

МАЛИШ Георгій Іванович – 65-річчя. Народився 7 травня 1950 р. в смт. Дігтярі Срібнянського р-ну. Полковник у відставці, ветеран МВС. Літератор, пише вірші, проводить історичні дослідження. Відзначений почесними нагородами.

ЛУГОВИЙ Володимир Іларіонович – 65-річчя. Народився 17 травня 1950 р. в м. Балтійськ Калінінградської області Російської Федерації.

Український науковець та політик. Перший віце-президент Національної академії педагогічних наук України. Професор, доктор педагогічних наук, автор понад 270 наукових праць з педагогіки та державного управління.

Відмінник народної освіти України. Нагороджений почесними відзнаками.

БОГДАН Микола Іванович – 65-річчя. Народився 18 травня 1950 р. в с. Конотоп Городнянського р-ну. Весь життєвий шлях пов'язаний з енергетикою України. Брав участь у розробці комплексної програми будівництва вітрових електростанцій. За його безпосередньої участі була збудована і введена в експлуатацію Мирнівська ВЕС – перша промислова електростанція потужністю понад 20 МВт.

Почесний працівник Держводгоспу України. Заступник голови Городнянського відділення.

ТІБЕЖ Микола Іванович – 65-річчя. Народився 18 травня 1950 р. в с. Шаболтасівка Сосницького р-ну. Останнім часом був сільським головою в с. Шаболтасівка.

КУБАСОВА Галина Петрівна – 65-річчя. Народилася 25 травня 1950 р. в с. Дегтярівка Н-Сіверського р-ну. Працівник аптеки №124 м. Києва.

НАГОРНА Ніна Максимівна – 65-річчя. Народилася 29 травня 1950 р. в с. Яблунівка Прилуцького р-ну. Секретар ученої ради Інституту кібернетики ім. В.М. Глушкова.

ЛАХНО Микола Андрійович – 60-річчя. Народився 1 травня 1955 р. в с. Кобижча Бобровицького р-ну. Працює покрівельником на пивзаводі "Поділ".

СІЗИК (Денисенко) Олена Федорівна – 60-річчя. Народилася 1 травня 1955 р. в с. Бирине Н-Сіверського р-ну. Працює лікарем у клініці "Феофанія".

КОВАЛЕВСЬКА Марія Степанівна – 60-річчя. Народилася 5 травня 1955 р. в с. Гладке Козелецького р-ну. Шеф-кухар, зав. виробництвом кафе "Дюна" Святошинського р-ну.

ГРОМИКО Микола Іванович – 60-річчя. Народився 8 травня 1955 р. в с. Ярославка Бобровицького р-ну. Останнім часом працював начальником відділу ПрАТ "Телесистеми України".

ЯРОШ Анатолій Олексійович – 60-річчя. Народився 13 травня 1955 р. в Ніжині. Працював понад 14 років майстром виробничої дільниці на ВО "Комуніст" (нині завод "Радар").

ХІЛЬЧЕВСЬКА Наталія Петрівна – 60-річчя. Народилася 17 травня 1955 р. в Бахмачі. Директор ПП "Азур".

ГАВРИЛЕНКО Антоніна Дмитрівна – 60-річчя. Народилася 19 травня 1955 р. в с. Оболоння Коропського р-ну.

БОРОВИК Ганна Миколаївна – 60-річчя. Народилася 20 травня 1955 р. в с. В'юнище Сосницького р-ну. Артистка національного хору ім. Г. Верьовки.

ЯНКОВСЬКА Антоніна Іванівна – 60-річчя. Народилася 21 травня 1955 р. в с. Гута Студенецька Щорського р-ну. Оперативний черговий РДА Оболонського р-ну Києва.

ЯТЧЕНКО Володимир Іванович – 60-річчя. Народився 22 травня 1955 р. в Прилуках. Працює зубним техніком клініки "Мілдент".

ІЛЛЮША Микола Олександрович – 60-річчя. Народився 24 травня 1955 р. в с. Деревини. Водій автопідприємства "Абсолют плюс".

ЛАНТУХ Василь Іванович – 60-річчя. Народився 24 травня 1955 р. в с. Козилівка Корюківського р-ну. Працює заточником у ЗАТ "Агропак".

БІЛАС Тетяна Анатоліївна – 60-річчя. Народилася 2 травня 1960 р. в с. Селище Носівського р-ну. Працювала старшим інспектором МВС України.

Дорогі земляки!

Рада товариства "Чернігівське земляцтво" сердечно вітає вас із ювілеєм і зичить усім доброго здоров'я, великих успіхів у житті, оптимізму, сімейного щастя, невтомного добротворства в ім'я рідної землі.

ХТО, якщо не я?

Кожна людина у своєму житті хоче зробити щось важливе, що дозволить відчувати себе людиною.

Так і Володимир Ілліч Саченко, який своєю самовідданою працею і щирим вболіванням за долю свого села, району, країни намагається залишити слід на землі.

Він очолює Козелецьке відділення ось уже 7 років. Будучи родом із с. Лемеші і працюючи на посаді голови Ради асоціації "Ліга машинобудівників та роботодавців України "Укрмашбуд", а в минулому заступником Міністра-директором департаменту тракторного та сільськогосподарського машинобудування, згуртовує земляків у Києві, керівництво і голів сільрад Козелецького району, щоб активно допомагати землякам. На сторінках нашої газети ми писали про зустрічі переселенців із сіл Окунинів, Старий і Новий Глибови, затоплених Київським морем, та колишніх мешканців розселеного у 1958 р. у зв'язку з розчисткою території під полігон військового навчального центру "Десна" с. Бондарі, як зусиллями земляків було знято кінофільм "Історія Козелеччини", про допомогу дітям-сиротам, про те, як дітям з Козелецького р-ну організовуються поїздки на Новорічні свята та концерти до столиці, про допомогу землякам у працевлаштуванні та наданні медичної допомоги і багато іншого. Цікавим у роботі відділення є те, що земляками створені професійно орієнтовані групи, такі як юристи, медики, господарники, сильною ланкою є група молоді, яка веде організаційну роботу з дітьми у районі. Тому активне обговорення нагальних питань на зустрічах йде з керівниками таких груп.

Нещодавно актив зібрався, щоб спланувати дії на поточний рік і не згаяти час для добрих справ. Підсумовуючи зроблене, учасники зібрання один за одним вносили пропозиції про майбутні справи. З-поміж них були включені питання залучення інвестицій для району, пошук можливостей для прокладки газопроводу середнього тиску до сіл Отрохій та Рудня, організація поїздки медиків Козелецької і Остерської лікарень під керівництвом заступника голови відділення у сфері медицини Михайла Борисенка в Переяслав-Хмельницьку районну лікарню з метою обміну досвідом, визначення потреб та підтримка сімей, які втратили у зоні АТО своїх близьких, участь у робочій сесії сільрад сіл Одинці, Сираї, Омелянівка, Патюти, Пархимів, участь у святкуванні Дня Перемоги в Озерненській сільській раді, організація поїздки молоді в Умань до Софіївського парку, участь Володимира Саченка та його заступників у святі І-го дзвоника і зустріч з випускниками в шкільних закладах Козельця, Остра, Лемешів, Данівки, Вовчка, Чемера, Хрещатого, Бригинців, Петрівського та інші.

Серед присутніх був Олександр Розумовський, нащадок роду Кирила Розумовського. Впродовж останніх двох років він спілкується з козельчанами і нині приїхав до України, щоб продовжити роботу у відновленні, реставрації та відбудові об'єктів, які представляють культурну спадщину України, допомогти людям у цей скрутний час не втратити віру у вищі духовні цінності.

У зверненні до земляків він наголосив, що вдячний Богу за те, що познайомився з козельчанами, з Чернігівським земляцтвом. "Я радий, що ви зберегли український дух, що ви спілкуєтесь, що відроджуєте свою землю. Будьте ближче один до одного, віддаючи свою любов і тепло. Мої вчинки продиктовані християнським стремлінням у любові до ближнього. Тут моє коріння, пам'ять про тих, хто навчав мене мудрості, хто вчив мене жити. Душі предків примушують мене так вчиняти. Це мій обов'язок перед рідною землею і людьми в плані допомоги і підтримки християнських цінностей. Потрібно цінувати саме життя і позбавлятися від ненависті, осуду та образ".

Конструктивні пропозиції і тепле спілкування з однодумцями вселяють впевненість, що все намічене буде зроблене якнайкраще.

Ганна СКРИПКА
Фото автора

ГЕРОЇ ВІЙНИ

Через місяць після початку війни 22 липня 1941 року звання Героя був удостоєний командир 19-ї танкової дивізії генерал-майор К.О. Семенченко (народився 3.07.1896 р. в с. Мартинівка Ічнянського р-ну). Танкісти під його командуванням меншими силами зупинили 50 німецьких танків. Генерал був поранений, але продовжував керувати боєм.

В битві під Москвою здійснив подвиг артилерист М.П. Бойко (с. Івангород Ічнянського р-ну), панфіловець І.Д. Курганський (с. Фаївка Новгород-Сіверського р-ну).

Серед легендарних захисників Севастополя був наш земляк І.Д. Красносільський, краснофлотець морської піхоти, який з гранатами кинувся під ворожий танк. Іменем героя назване його рідне село Євлашівка у Борзнянському р-ні і вулиця у Севастополі.

В. Сенько

В боях за Сталінград здійснили геройські подвиги наші земляки А.К. Галецький (Ніжин), Ю.М. Мазний (с. Велика Кошелівка Ніжинського р-ну), М.А. Ісаєнко (с. Лихачів Носівського р-ну). Виняткову мужність і героїзм при штурмі Дніпра виявили командир стрілецького корпусу генерал-майор П.П. Авдієнко (с. Коти Чернігівського р-ну), полковник К.М. Андрусенко (с. Парафіївка Ічнянського р-ну), командир стрілецької дивізії полковник (згодом генерал армії) П.М. Лащенко (с. Тур'я Щорського р-ну).

За роки війни Героями стало більше 11 500 чоловік. Яскраву сторінку в літопис Великої Вітчизняної війни вписали і наші земляки-чернігівці. Тисячі й тисячі за багаточисленні подвиги на фронтах були відзначені бойовими орденами і медалями, а 168 найхоробріших уродженців Чернігівщини отримали найвищу нагороду СРСР – Герой Радянського Союзу. І боролись вони на всіх фронтах – від суворого Заполяр'я до Чорного моря, захищали Москву і Сталінград, воювали на Курській дузі і Дніпрі, звільняли Прагу, Варшаву, Будапешт, Софію, били ненависного ворога в Берліні.

Героїчно боролись проти ворога, звільняючи землі Болгарії, Польщі, Чехословаччини, Угорщини, Югославії, воїни-чернігівці С.Т. Голуб (с. Чорний Ріг Семенівського р-ну), В.В. Петрушевич (с. Київка Чернігівського р-ну). В.В. Сенько – двічі Герой Радянського Союзу, штурман 752-го авіаполку, здійснив 392 нічних бойових вильоти. На батьківщині в Семенівці встановлено бронзовий бюст В.В. Сенька.

При штурмі Берліна відзначились сини Чернігівщини командир 6-го артилерійського корпусу полковник І.В. Гудимов (с. Старі Боровичі Щорського р-ну) і командир 171-ї Ідрицької стрілецької дивізії полковник О.Г. Негода (Ічня).

Легендарні подвиги Миколи Гастелло, Олександра Матросова, Юрія Смирнова повторили уродженці Чернігівщини І.Д. Жабинський (Чернігів), П.Н. Зубко (с. Марківці Бобровицького р-ну), Ф.Р. Горбач (с. Ядути Борзнянського р-ну), І.Т. Тимошенко (с. Шептаки Новгород-Сіверського р-ну), А.Ф. Блажкун (с. Ведильці Чернігівського р-ну).

Чернігівщина в роки тимчасової окупації по праву називалась партизанським краєм. Десятки тисяч патріотів боролися з німецько-фашистськими загарбниками у з'єднанні двічі Героя Радянського Союзу О.Ф. Федорова та інших партизанських загонах і з'єднаннях. За подвиги, здійснені в тилу ворога, звання Героя Радянського Союзу присвоєно М.М. Попудренку, Ю.О. Збанацькому, Г.В. Балицькому, Г.С. Артозєєву, М.Д. Симоненку, Я.П. Батюку, К.С. Гнідашу.

Чернігівці встановили обеліски слави на могилах тих, хто звільняв нашу землю від ворога, вчинив ге-

М. Попудренко

роїчний подвиг і загинув смертю хоробрих. На Чернігівщині поховано 115 Героїв Радянського Союзу, 28 з них – уродженці Чернігівщини. Імена Героїв – уродженців Чернігівської області і учасників її визволення, носять села, школи, вулиці, парки. Вулиці М.М. Попудренка є в Чернігові та Києві.

Звання Героя Радянського Союзу було встановлено 16 квітня 1934 р. До війни цю нагороду отримали біля 100 чоловік. Були серед нагороджених і наші земляки.

І.І. Гетьман (Ніжин) – кочегар першого класу криголама "Сєдов". Під час арктичної навігації 1937 р. радянські криголами "Седов", "Садко", "Малигін" були стиснуті кригами. Дрейф продовжувався 812 героїчних днів, мороз досягав 45 градусів. Крім своєї основної роботи (вахта по 15–18 годин), Гетьман виконував ще і наукову – опускав лоти в океан, заміряв глибину, допомагав синоптикам, а в короткі хвилини перепочинку сідав за підручники – мріяв вступити до мореходної школи.

Під час війни він став розвідником, добував секретні дані, брав "язиків" у полон. Під Новочеркаськом був важко поранений, потрапив у полон. Його жорстоко катували, але він не вимовив жодного слова. Гестапівець застрелив Гетьмана.

М. Кирпонос

За героїзм, мужність, відвагу під час війни з білофіннами у 1939–1940 роках М.П. Кирпоносу, П.Т. Кулику, Я.Ф. Руденку присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

В Україні, мабуть, не знайдеться більше села, крім смт Михайло-Коцюбинське Чернігівського р-ну, в якому народилися три Герої Радянського Союзу, та ще й генерали. В с. Вертіївка, крім М.П. Кирпоноса, народились ще два Герої – генерал-майор Ф.С. Яловий, генерал-майор І.М. Мороз.

Федір Яловий пішов у армію в 19 років, став авіаційним штурманом. За роки війни здійснив 206 бойових вильотів.

Іван Мороз почав службу в армії у 21 рік. Він дуже хотів стати льотчиком і його направили в авіаційну школу льотчиків-винищувачів. Учасник Великої Вітчизняної війни з першого дня. Іван Мороз здійснив 117 бойових вильотів, а свій перший – 22 червня, збив німецький бом-

С. Руденко

бардувальник. Він воював у небі над Ленінградом, Волховом, Прибалтикою. Після війни І. Мороз удосконалював льотну майстерність, був передовим політпрацівником Радянської армії, обирався членом ЦК Компартії Білоруської РСР, депутатом ВР БРСР, делегатом партійних з'їздів Литви і Азербайджану. Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 7.05.1965 р.

П.Т. Кулик (с. Новий Глибів Козелецького р-ну) був залишений на окупованій території для підпільної роботи. Під час виконання операції схоплений гестапівцями і замучений у Чернігівській тюрмі.

Я.Ф. Руденок (смт Михайло-Коцюбинське Чернігівського р-ну), командир взводу танкового батальйону. Могутній вибух зупинив танк Руденка. Фінни вимагали від екіпажу танка здатися в полон, але екіпаж відмовився. Тоді фінни вирішили спалити танкістів, розвели багаття. 33 години продовжувалось єдиноборство одинокого танка з ворогом.

Броня пашіла жаром. Несподівано пролунали вибухи, фінни розбіглися – це наші танки поспішали на виручку. Екіпаж палаючого танка врятували.

М. Гарам

Після війни Яків Руденок жив і працював у Чернігові.

С.Г. Руденко народився в Коропі 1904 року. У 1927 році, закінчивши авіаційну школу, став військовим льотчиком, потім закінчив оперативний факультет Військово-повітряної інженерної академії ім. М.Є. Жуковського. Учасник Великої Вітчизняної війни з першого дня до останнього. На посаді командуючого 16-ю повітряною армією яскраво проявився організаторський талант Сергія. За уміле керівництво повітряною армією, особисту мужність і героїзм генерал-лейтенанту авіації Руденку 19 серпня 1944 р. присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Згодом став маршалом авіації.

Чотири брати Гарами – Микола, Михайло, Віктор, Павло – уродженці с. Власівка Ічнянського р-ну, закінчили Батайську авіаційну школу і стали льотчиками-винищувачами. Під час війни в повітря вони піднімалися разом. Фашисти їх впізнавали по почерку і попереджали своїх льотчиків: "Ахтунг, Ахтунг! В повітрі Гарами!". Вони знищили більше 40 літаків ворога. Михайлу Гараму присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Він загинув у бою 28 червня 1944 р., похований у Качанівці. Всі чотири брати Гарами загинули.

І.Д. Бурмаков (с. Погорільці Семенівського р-ну) відзначився у Сталінградській битві. Батальйон, який взяв у полон фельдмаршала Паулюса, входив до 38-ї стрілецької бригади, якою командував Бурмаков.

З показань полонених наші бійці дізналися, що штаб Паулюса знаходиться у підвалі Центрального універмагу, де було кілька ліній оборони. Фашисти чинили шалений опір. Штурмовими групами керував особисто Бурмаков. Це була одна з цікавих операцій його бригади – не кожному випадає взяти у полон фельдмаршала.

У пам'яті залишилась і Східно-Пруська наступальна операція на Інстербурзькому плацдармі, за яку генерал Бурмаков удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Микола БУКАТИЙ

Улюблені жінки Кобзаря

(Закінчення. Початок у №4 за 2015 р.)

Непорочна Агата

На засланні Шевченко так засумував за жіночим товариством, що дружина коменданта Новопетровської фортеці Агата Ускова стала чи не єдиною втіхою і розрадою. І черговим коханням. "Я полюбил ее возвышенно, чисто, всем сердцем и всей благодарной моей душой. Не допускай, друже мой, и тени чего-либо порочного в непорочной любви моей", – писав він своєму приятелю Броніславу Залєському. Та й не дивно було поетові, емоційній і чуттєвій натурі, кинутій в солдатські каземати, закохатися чи не в єдину пристойну жінку в усій окрузі.

Про свої сердечні почуття до Ускової Шевченко не говорив, хоча вони частенько гуляли безлюдними околицями форту. Часом поет міг годинами чекати кохану на місці їх зустрічі.

Згодом по форту поповзли чутки про незвичну дружбу засланого солдата і комендантші, і вона перестала виходити з дому, таким чином припинивши спільні прогулянки. Її можна зрозуміти: добропорядна дружина, мати трьох дітей не могла дозволити собі поставити під сумнів репутацію свою і чоловіка. "Шевченко удивлялся, почему? – писала у своїх спогадах Ускова. – Но я никому не объяснила настоящей причины. Вот после этого началось его охлаждение ко мне".

Шевченко розцінив її вчинок по-своєму. І вся чарівність "прекраснейшей женщины", радість від спілкування поступилися місцем тверезому розуму, і він побачив її такою, якою вона була насправді: звичайною провінціалкою з міщанськими інтересами. І її кучерики на потилиці виявилися несправжніми, і книжки, які він їй давав, – непрочитаними, і знання – поверховими, і діти доручені няньці.

Справедлива мудрість – від любові до ненависті один крок, що ще раз засвідчує наступна історія кохання Шевченка.

"Дрянь, госпожа Пиунова!"

Вирвавшись, нарешті, з ненависної фортеці, Шевченко на півроку затримується в Нижньому Новгороді, очікуючи розпорядження про подальше місце проживання.

Коли дами місцевого бомонду дізналися про прибуття відомого поета і художника, вони хлинули до нього, навперебивки замовляючи свої портрети. Під враженням від їхнього товариства Шевченко записав у щоденнику: "Среди женщин, как на подбор, ни одной не только красавицы или хорошенькой, даже сносной не встретил. Уроды и, как кажется, большей частью старые девы. Бедные старые девы".

Думка Шевченка змінилася, коли на сцені місцевого театру він побачив п'ятнадцятирічну актрису Катрусю Піунову. "Пиунова была естественна и грациозна. Легкая игривая роль ей к лицу и по летам", – записав він. Вона здалася йому ідеалом жіночої краси, і Тарас, як ведеться, одразу ж закохався. Щоб його "милейшая Пиунова", як називав її поет у своєму щоденнику, не скніла у провінційному театрі, він викликав у Нижній друга, відомого актора Михайла Щепкіна, і той грав з Піуновою в декількох спектаклях, зокрема і в "Москалі-чарівнику" українською мовою. А української її навчав, звісно ж, сам Шевченко. Те, що Піунова талановита, відзначив і Щепкін, і назвав її першою акторкою, з якою він з насолодою грав Михайла Чупруна, додавши, що відома Самойлова перед скромною Піуновою – солдатка. Шевченко сприяв її розвитку: приносив книжки, знайомив з друзями, написав схвальну рецензію в "Нижегородские ведомости" на її бенефіс, і через Щепкіна клопотався про переведення її в харківський театр. Катруся залицяння приймала, але частіше втікала від Шевченка в театр, що розчулювало його: він бачив у цьому вияв таланту і вірність улюбленій професії. А потім, як і належить закоханому, попросив її руки у батьків. Відповідь була негативна. Але ще більше його вразила звістка про те, що Катруся, не дочекавшись рішення із Харкова, підписала договір з новим директором місцевого театру. Поет обурювався і тим становищем, в яке його і Щепкіна поставила Піунова. "Вот где она, нравственная нищета, а я боялся материальной, – з гіркотою записав він у своєму щоденнику. – А давно ли я видел в ней будущую жену свою, ангела-хранителя своего, за которого готов был положить душу свою?.. Я скорее простил бы ей самое бойкое кокетство, нежели эту мелкую несостоятельность… Дрянь, госпожа Пиунова, от ноготка до волоска дрянь!" І викреслив її зі свого життя.

Щоправда, Катерина Піунова на цю ситуацію має свій погляд. У спогадах, записаних її сином, вона говорить, що Шевченко поїхав, домовившись з її батьком чекати рік, а може, й два. Багато листів написав він, а

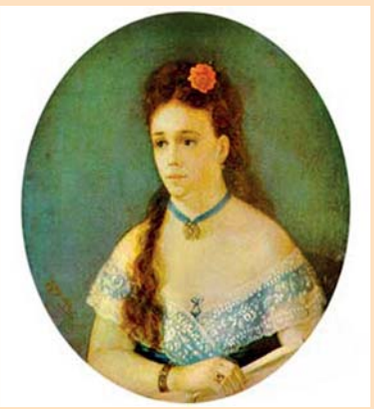

позитивної відповіді так і не отримав. А в 1858 році Піунова переїхала в Казань з двадцятип'ятирічним актором Максиміліаном Шмідтгофом, який "произвел на Катеньку сильное впечатление", і незабаром вийшла за нього заміж. Невідомо, чи шкодувала Піунова про те, що відмовила поету, але, ніби виправдовуючись, вона говорила: "Ну что я понимала! Мне казалось, что в Тарасе Григорьевиче и жениховского ничего не было… А о душевном мире, об уме великого поэта позабыла, разуму не хватило!.."

До речі, Катерина Піунова-Шмідтгоф успішно виступала на провінційних сценах, але знаменитою артисткою так і не стала.

Не просто Марія

"И где он, старый антикварий, выкопал такое свежее, чистое добро? И грустно, и завидно", – писав у березні 1859 року Тарас Шевченко про Марію, дружину свого доброго приятеля, першого ректора Київського університету Михайла Максимовича, зачарований "чистым, нетронутым типом" землячки. Тоді він два тижні провів у Москві, де на той час перебували і Максимовичі, і кілька разів зустрічався з Марією. Подарував їй автограф вірша "Садок вишневий коло хати" і все просив підшукати йому дружину, схожу на неї.

А на початку травня поет уже був бажаним гостем подружжя Максимовичів на хуторі Михайлова Гора. Вважається, що тут він працював над давно задуманою поемою "Марія". Вільне, неканонічне тлумачення життя святого сімейства привело деяких дослідників до думки, що події, описані в поемі, мали місце і в реальному житті.

Марія встала та й пішла
З глеком по воду до криниці.
І гість за нею, і в ярочку
Догнав Марію...

З легкої (чи нелегкої) руки російської і вірменської письменниці Марієтти Шагінян розповсюдилася версія про те, що в еротичних сценах зустрічі майбутньої Богородиці з гостем-апостолом відображено палкий роман Марії Максимович і Тараса Шевченка. Про це, як про беззаперечний факт, свідчать і теперішні дослідники життя і творчості геніального поета, зокрема таку думку знаходимо у В. Сиротенка. Посилаючись на перекази своїх бабусь-дідусів, які прямо чи опосередковано були дотичні до оточення Шевченка, він стверджує, що субтильний, хворобливий Максимович не міг мати дітей, а первісток, котрого Марія народила у 1860 році, був сином поета. Але ж якою непідробною була радість Максимовича, коли у нього з'явилася дитина, як щиро він бажав своєму синові вирости "красивым и прехорошим, как уродился, Украинцем на славу..."! Звісно ж, диму без вогню не буває, але тут постає питання: якщо Максимович не був здатен до репродукції, то хто ж тоді батько ще однієї їх з Марією дитини – дівчинки?! Чи часом не дух святий!

Безперечно одне: Шевченко таки кохав Марію. Це надзвичайно сяюче обличчя, замріяні очі, димчатий ореол навколо голови свідчать про те, що творець портрета був далеко не байдужий до своєї моделі.

Солодка Ликера

Великий Кобзар мріяв створити сім'ю, щоб садок вишневий коло хати, жінка чепурненька і діточки, якщо Бог пошле. Під час першої поїздки в Україну він сватався до сімнадцятирічної Феодосії Кошиць, та батько-священик, у якого колись наймитував Тарас, не захотів віддати за нього свою доньку. Дівчина не пішла проти волі батька, але, кажуть, збожеволіла з туги, довго лікувалася у Києві в університетській клініці і врешті-решт померла.

Повернувшись із заслання, Тарас продовжив пошуки нареченої і зупинився на служниці троюрідного брата Варфоломія Шевченка Хариті Довгополенко. Але скільки не вмовляв її Варфоломій, вона відмовила поету, виправдовуючись тим, що кохає іншого.

Ликера Полусмак, вільнонаймана служниця поміщика Макарова, не відмовила. Вони зустрілися у Стрільні поблизу Петербурга, на дачі української поміщиці Надії Забіли. І вже вкотре Шевченко спокусився молодістю і свіжістю дівчини. Красунею Ликера не була, але розкішне русяве волосся, тонкий стан, вишневі уста і гордовита постава зачарували поета. Про те, що Ликера неакуратна, ледача, жадібна і дурна, поет і слухати не хотів. Відповідав: "Хоч би і батько мій рідний встали з домовини, то і його б я не послухав". Поет подовгу розмовляє з нею, купує одяг і взуття, присвячує їй вірші і пише портрети. Але Ликера не любить свого нареченого, говорить, що "він старий, негарний і сердитий", а заміж за нього йде тому, що багатий.

Шевченко радо готується до весілля, вже шиють нареченій придане, про скоре одруження, призначене після Покрови, він повідомляє Варфоломію, збирається до нього на гостину з молодою дружиною і просить підшукати місце для будівництва хати.

Але... не склалося. Є кілька версій причин розриву Ликери з поетом. За однією з них, Шевченко, якось навідавшись до нареченої, побачив безлад: на столі гребінець з волоссям, валяються брудні панчохи, неприбрана постіль, неметена підлога. Він накинувся на Ликеру з криком, що не хоче такої дружини. "І мені такий чоловік не потрібен, старий та поганий", – нібито відповіла дівчина і пішла. Проте ця версія не витримує критики: хоча Шевченко й любив повторювати, що нечепурна жінка і цигану не дружина, хіба став би він, закоханий чоловік, кидатися на дівчину з кулаками тільки за те, що вона неохайна.

Більше схожа на правду інша: в найняту для Ликери кімнату приходив учитель, теж найнятий поетом, щоб навчити дівчину грамоті і гарним манерам. Одного разу Шевченко застав Ликеру в недвозначних обіймах учителя і, обурений, прогнав її. Правда, через певний час спохватився і послав дівчині записку, в якій просив повернутися. На що колишня наречена відповіла безграмотною писулькою, зміст якої полягав у тому, що їй не потрібен ні Тарас, ні його листи.

Згодом Ликера вийшла заміж за перукаря Яковлєва, безпробудного п'яницю, народила йому купу діточок, вважалась гарною кравчинею і вишивальницею, з чого й жила. Чи була щаслива? Напевне, глибоко нещасною, інакше не приїхала б через 44 роки після смерті поета на його могилу в Канів, залишивши в книзі записів такі слова: "13 травня 1905 року приїхала твоя Ликера, твоя люба, мій друже, сьогодні мій день ангела, подивись на мене, як я каюсь..." Вона пам'ятала, що багато років тому Шевченко писав про неї:

"Моя ти люба,
Мій ти друже,
Не ймуть нам віри без хреста..."

У житті Великого Кобзаря були й інші жінки, та жодна з них не спромоглася побачити за зовнішньою суворістю і понурістю його романтичну, пристрасну і раниму душу.

Доля не послала Тарасові Шевченку дружиноньку вірну, але все-таки була прихильною до нього: він став відомим художником, академіком, геніальним поетом і набув світової слави.

Ольга СИРОВА,
Корюківське відділення

Вклонімося і мертвим, і живим

⇦1

Щоб перехопити у союзників ініціативу у взятті столиці Третього Рейху, Берлінську операцію за наказом Йосипа Сталіна розпочали 16 квітня 1945 року – на місяць раніше обіцяного їм терміну. Насправді, ця операція мала скоріше моральне, ніж якесь істотне військове значення. Проти трьох німецьких армій, що захищали підступи до Берліну, рушили війська трьох радянських фронтів, що налічували тільки в першому ешелоні 10 загальновійськових та 7 танкових армій за масованої підтримки з повітря. Це понад 2,5 мільйонів солдат, 6250 танків і самохідних гармат, 7650 літаків, 41600 гармат. З боку німців їм протистояли лише 1500 танків, 2500 літаків (без палива), близько 10 тис. гармат. Намагання будь-якою ціною скоріше і самотужки оволодіти гітлерівською столицею коштувало Червоній армії величезних і невиправданих жодною логікою жертв. За офіційними даними за добу Червона армія втрачала понад 15 тисяч солдатів і офіцерів. Всього в Берлінській операції радянські війська втратили 352 000 чоловік.

День Перемоги над фашистською Німеччиною вперше був відзначений 9 травня 1945 р. На Центральний аеродром ім. Фрунзе приземлився літак "Лі-2" з екіпажем Семенкова, що доставив у Москву акт про капітуляцію фашистської Німеччини. А 24 червня на Красній площі в Москві відбувся парад Перемоги, що завершився маршем 200 прапороносців, які кидали прапори переможених німецьких військ на поміст біля підніжжя Мавзолею. Після війни в СРСР до 1965 р. цей день був звичайним робочим днем і лише в тому році Леонід Брежнєв вперше оголосив День Перемоги офіційним вихідним. У тому ж році відбувся перший ювілейний парад на честь 20-річчя Дня Перемоги. З 1995 р. після розпаду СРСР традиція проведення парадів Перемоги продовжилася вже у суверенних державах, у тому числі і в Україні. З роками багато країн Європи переоцінили події Великої Вітчизняної війни, замислилися над ціною перемоги. Дехто з них розглядає подію 9 травня як зміну одного окупанта на іншого, і це не може бути перемогою! Тому 9 травня Європа не святкує, а поминає жертви двох тоталітарних режимів! Наприклад, у Молдові 29 квітня 2014 року голова управління зовнішніх зв'язків кишинівської мерії Чумак закликала оголосити 9 травня "днем жалоби", а радянську символіку – заборонити. Латвія, Естонія, Литва зробили те ж саме за допомогою закону. Проте не тільки Європа переосмислила цю історичну дату. Нещодавно Президент України Петро Порошенко зробив щось подібне.

Для більшості українців, як і для багатьох інших народів, які були об'єднані тоді в СРСР, Велика Вітчизняна війна була боротьбою за право на вільне життя, за свою землю, за мирне майбутнє. Історія, зрештою, повинна розставити крапки в цій непростій війні та даті її закінчення.

Дорогі ветерани!
Шановні краяни!

Цього дня ваші діти й онуки та правнуки вклоняються вам до землі і складають глибоку синівську шану. Ви відстояли Вітчизну від фашистського супостата і потім своєю ратною працею піднімали країну з руїн, будували життя для своїх нащадків.

Кожен із вас, шановні ветерани, як міг, наближав цей великий день – на фронтах, у партизанських загонах і на військових заводах у тилу.

Ви, подолавши вогняні рубежі війни, достойно примножили подвиги самовідданою працею, ваші мудрі поради, підкріплені життєвим досвідом, сила і стійкість духу, мужність і відданість рідній землі завжди були і залишаються надійним орієнтиром для молодого покоління, яке зараз нелегко розбудовує незалежну державу. Ваш приклад надихає нас на нові звершення в ім'я розквіту України.

Від усього серця вітаємо вас, дорогі наші ветерани-земляки, зі святом Перемоги і бажаємо міцного здоров'я, сімейного благополуччя і тепла сердець рідних вам людей. Вічна пам'ять тим, хто не повернувся з фронтів Великої Вітчизняної та помер від ран в повоєнний час.

Хай завжди над Україною буде мирне небо!

Сергій КУДІН,
ветеран війни,
син та онук ветеранів
Великої Вітчизняної війни

Захисники історії

10 квітня в Чернігівському історичному музеї імені В.В. Тарновського відкрилася виставка "Нові археологічні дослідження Чернігівщини", що вже традиційно створюється до Міжнародного Дня пам'яток і визначних місць.

Цього року вона присвячена пам'яті випускників історичного факультету Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка Миколи Бруя, Олександра Найдьона та Євгена Бушніна, які загинули, захищаючи незалежність і територіальну цілісність нашої держави на сході України.

На окремому планшеті представлені їхні фотографії та документи. Чернігівець Микола Бруй – гранатометник 1-ї окремої танкової бригади, загинув 26 липня 2014 року біля с. Красне (Луганський аеропорт). Чернігівська обласна рада ухвалила клопотання про присвоєння йому звання "Герой України". Уродженець Городні Олександр Найдьон, випускник 2005 р., служив старшим сержантом міліції батальйону патрульної служби міліції особливого призначення "Чернігів". Він загинув 16 листопада 2014 р. у Станиці Луганській. Посмертно нагороджений орденом "За мужність" III ступеня. Чернігівець Євген Бушнін, випускник 1999 року, був бійцем 8-го окремого полку спеціального призначення і загинув 10 лютого 2015 р. в Краматорську.

Сама виставка створена за результатами польового сезону 2014 р. на території Чернігівської області та репрезентує матеріали археологічних експедицій Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка у Спасо-Преображенському соборі Чернігова (керівник О.Є. Черненко), у Новгород-Сіверську (керівники О.Є. Черненко, І.С. Кедун), у Любечі Ріпкинського району (керівник О.М. Веремейчик), на території Мезинського національного природного парку (керівник Р.М. Луценко); Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка та Інституту археології НАН України біля с. Виповзів Козелецького району (керівники О.П. Моця, В.М. Скороход), у Батурині Бахмацького району (керівники Ю.М. Ситий, В.М. Скороход, В.І. Мезенцев); Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя біля Ніжина (керівник І.С. Кедун).

Чернігівський історичний музей імені В.В. Тарновського, відповідно до обласної програми археологічних досліджень, був замовником більшості цих досліджень.

Серед представлених експонатів є речі з городища, посаду та подолу Виповзівського археологічного комплексу, де були досліджені об'єкти доби бронзи, раннього заліза та давньоруського часу. Це – пірофілітова намистина та наральник X ст.

У Любечі на городищі Монастирище розкопані фундаменти трапезної церкви Іоакима і Анни кінця XVII–XVIII ст. та споруди XII–XIII ст., з якої експонується керамічний посуд.

Цікаві матеріали X–XVIII ст. знайдені на території Чернігівського Єлецького Свято-Успенського монастиря – давньоруська бойова сокира, численні уламки різнотипних амфор та кришки до них, зроблені з амфорних стінок.

Із досліджень фундаментів Спасо-Преображенського собору можна побачити фрагменти плінф та пірофілітової плити XI ст.

Вперше представлені орнаментована посудина доби бронзи та знахідки зі споруди післямонгольського часу, дослідженої на поселенні Ветхе-І біля Ніжина.

Серед виявлених артефактів останнього польового сезону на Замковій горі Новгорода-Сіверського – денце давньоруської гончарної посудини з тавром у вигляді сонця, писало, кістяні шахова фігурка та накладка, польські монети XVII–XVIII ст. і глечик XV–XVI ст.

Спеціально для музейної виставки Клубом історичної реконструкції "Гульбище" надані власноруч зроблені копії жіночих прикрас скандинавського поселення "Бірка" X ст. та повстяні вироби.

Перед учасниками відкриття виступили керівники експедицій, які розповіли про підсумки польового сезону, цікаві об'єкти та артефакти, здобуті ними у 2014 р. Всі присутні, серед яких були рідні та близькі загиблих воїнів, вшанували їхню пам'ять хвилиною мовчання.

Вікторія МУДРИЦЬКА,
Людмила СИТА

Окрилений Марківцями

Багато в нашому земляцтві людей небуденних, що вписують свій яскравий штрих в історію України. І серед них мій прямий земляк Анатолій Кошіль, який цього травня зустрічає 80-річчя від дня народження. Історія його життя – класичний приклад того, як людина може пронести через усі літа святе почуття любові до Вітчизни, пройти через всілякі спокуси багатого побутування в іноземлях, аби нарешті припасти до рідного порогу душею й покласти всі сили для щастя свого народу.

Мабуть, були йому за приклад у всі часи власні батьки. Молодий марківчанин Михайло Кошіль у тридцяті роки минулого століття був направлений на роботу в село Дідовичі Житомирської області. Там він одружився на гарній дівчині Устині. Там після військових курсів став армійцем, що й вплинуло на подальшу долю родини Кошілів. Почалася війна, і молодий офіцер встиг посадити дружину з дітьми Анатолієм і Світланою на поїзд та й відправити у рідні Марківці. Щоб невдовзі полягти на фронті під Шебелинівкою на Харківщині. А родина таки дісталася до села і в старенькій хаті діда та бабусі дочекалася закінчення війни.

Затим Анатолій пішов у школу. Вчився добре. Та не обмежувався тим, що дарували вчителі. Десь у п'ятому класі почав займатися, так би мовити, шпигунською діяльністю: змайстрував самотужки детекторного радіоприймача й почав слухати "Голос Америки" та Бі-Бі-Сі українською мовою. Мабуть, і це прислужилося вихованню власного погляду на життя та політику. А впертий характер допоміг після семирічки долати 10-кілометрову відстань у Заворичі, де здобував середню освіту.

Захоплення технікою привело юнака до столичного політехнічного інституту. Та на вступних отримав після всіх п'ятірок трійку за знання російської мови й літератури й вирішив, що дорога до славетного вузу закрита Тоді ж, не втрачаючи часу, подався до Київського військового училища зв'язку й небавом був зарахований курсантом. Поїхав до рідних Марківців, а там повідомлення про зарахування до КПІ. Куди йти? І він вирішив учитися на офіцера, бо так мамі було легше піднімати на ноги молодшу сестру. До речі, Світлана згодом закінчила той же політехнічний інститут, ніби здійснивши мрію брата.

Його послали служити командиром взводу в Бобруйськ. Почалися армійські будні, в яких було чимало такого, що викликало протест у спрямованій на справедливість душі офіцера. І Анатолій Кошіль вирішив за будь-яку ціну продовжувати навчання, тим більше, що в ньому завжди жило бажання щось досліджувати, створювати .А через деякий час він уже вчився в військовій академії зв'язку, що базувалася в Ленінграді. Для того, щоб пройти шлях від конструювання радіоприймача до удосконалення суперскладних електронних систем, йому знадобилося не одне десятиліття наполегливого навчання. Воно не припинялося і в час п'ятирічної служби в штабі ракетних військ стратегічного призначення під Москвою, і в ад'юнктурі та інституті патентознавства в Москві, де навчався, і в Центральному науково-дослідному інституті зв'язку Міністерства оборони СРСР. За той час Анатолій Михайлович Кошіль захистив кандидатську дисертацію і став автором понад 25 винаходів та 50 наукових праць.

Та хоч Москва й хлібна столиця, він все шукав шляхів повернення в рідний край, де звучали українська мова й пісня, де сам дух землі підносив на крилах. І нарешті в 1977 році таки перебрався до Києва, від якого, як мовиться, до Марківців рукою подати. Викладав у вищому військовому училищі зв'язку, з якого колись пішов у великий світ, а через два роки вже став там начальником науково-дослідного відділу. Служив і завжди з нетерпінням чекав вихідних, коли можна було покинути громохкий Київ та й навідатися до рідної мами Устини Михайлівни. Не оминав увагою й сестрицю, яка теж осіла в українській столиці.

А вже назрівали вікопомні події, коли заврунилися перші паростки незалежності, коли кращі сини армії включилися в боротьбу за свободу України. До честі Анатолія Михайловича, він не убив у собі марківецькі козацькі гени, повірив у щастя рідного народу та не відсиджувався в бліндажі, коли інші свідомі колеги йшли на барикади духу. В 1989 році він стає активним членом військової колегії Народного Руху України. Реакція тодішніх репресивних органів була блискавичною: інженер-полковника, кандидата технічних наук А.М.Кошеля у віці 54 роки звільнили з військової служби. Що ж, такий тоді був час, багатьом чинам армії мріялося зберегти імперський дух і, як і раніше, кланятися доземно агонізуючій структурі під назвою СРСР.

І знову Анатолій Кошіль виявився непоступливим у своїй громадянській позиції. Мало того, стає одним із засновників Спілки офіцерів України й відтоді віддає цій патріотичній організації всю душу. Щоб пересвідчитися в цьому, варто прочитати видану в далекому 2001 році його книгу "Шануймося, панове офіцери".

Встигає Анатолій Михайлович творити добрі справи і в нашому земляцтві, в його Бобровицькому осередку. Бо не може інакше – адже мамина хата, перебудована після війни, завжди привітно зустрічає його й сестру Світлану, дає силу та творчу наснагу. Він знає, що любов до України починається з витоків, які не замулюються в рідних Марківцях. В цьому його сила, суть його яскравого життя.

Хай же воно й далі буде багатим на добрі справи в ім'я рідної України!

Анатолій ПІНЧУК

Є серед нас славні земляки, подвиги яких непідвладні часові. Один із них, Соколов Валентин Євгенович, був удостоний звання Героя Радянського Союзу в мирний час.

Єднаймося!

Двадцять шостого квітня цього року о десятій ранку з козацької столиці Батурина, що на Чернігівщині, стартувала "Хода-велопробіг "STOP ВІЙНІ" – безпрецедентна всесвітня акція народної дипломатії, мета якої – підняти нації і народи світу, щоб зупинити війну.

З 26 квітня по 25 жовтня акція пройде через 37 столиць Європи, дві столиці Північної Америки (Вашингтон, Оттава), столиці трьох герцогств Великобританії, 29 штатів і двох округів США та семи провінцій Канади, а також через історичні міста та ділові центри. Всього учасники акції подолають понад 40 000 кілометрів через більш, ніж 200 населених пунктів і зупиняться в 165 з них та на двох вершинах гір – Говерла (Україна) і Тімпаногос (США).

Ми несемо послання на рівні громад, мерів міст та голів держав до націй і народів із закликом зупинити війну.

Просимо долучитися до цієї ініціативи в зручний для вас спосіб і, використовуючи свій авторитет, зв'язки та можливості, сприяти якомога кращій підготовці і проведенню акції.

Василь ЛЮБАРЕЦЬ,
організатор "Ходи-велопробігу "STOP ВІЙНІ"

Від Батурина до протоки Дрейка

Він народився 17 квітня 1935 року в селищі Батурин. Навчався в Батуринській середній школі, де закінчив сім класів. Ще з дитинства мріяв стати, як батько, моряком, але підводного флоту.

Старання юнака увінчалися успіхом, коли у 1950 році Валентин вступив до морської спеціальної школи у м. Енгельс Саратовської області. Після трирічного навчання став курсантом Тбіліського Нахімовського училища. Після закінчення продовжив навчання у Ленінградському військово-морському училищі підводного плавання. Успішно склавши випускні іспити і отримавши звання лейтенанта, був направлений на службу до Чорноморського флоту, де стає штурманом модернізованого підводного дизельного човна "Малютка". Через рік був переведений на більш сучасний підводний човен і в званні капітан-лейтенанта став його командиром.

У 1976 році капітан І-го рангу Валентин Соколов узяв участь у трансатлантичному переході двох підводних човнів з Північного до Тихоокеанського флоту навколо Південної Америки. Досвідчений підводник був призначений головним на борту торпедного атомного човна 671 "К-469". Це була дуже небезпечна, відповідальна та засекречена експедиція. І досі жодна морська країна світу не повторила цей перехід! Подвиг нашого земляка був високо оцінений – 25 травня 1976 року Соколову Валентину Євгеновичу присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

З 1985 року капітан 1-го рангу В.Є. Соколов знаходиться у запасі, живе і працює в Одесі. Є головою Одеського відділення Міжнародного комітету "Світ океанів", головою Одеської міської ради ветеранів. Як далеко не закидала Валентина доля, він завжди пам'ятав про своє коріння, про Батурин. І хоча на той час не прийнято було говорити вголос про гетьманів та їх столицю, Валентин, як і всі батуринці, знав її славетну і трагічну історію. Любив Батурин, пам'ятав, був гідний – і не осоромив свою малу батьківщину! Ще в радянські часи вдячні батуринські діти назвали один із піонерських загонів Батуринської середньої школи іменем Валентина Соколова. Неодноразово Герой приїздив до рідної школи на зустрічі, а також і земляків-школярів запрошував до Одеси на екскурсії.

У 2009 році Валентину Соколову було присвоєне звання "Почесний громадянин міста Батурин". Одна із вулиць міста Батурина названа на його честь.

І досі ветеран підводного флоту, не дивлячись на поважний вік, активний у громадському житті. Пише мемуари, активно публікується, пропагує героїчну професію підводника. Зокрема, у 2004 році видав книгу "Подо льдами Арктики", а в минулому році не менш цікаву книгу –"Проливом Дрейка". Обидві книги щедро презентував батуринській громаді, зокрема і заповіднику "Гетьманська столиця".

З роси і води Вам, Валентине Євгеновичу!

Наталія СЕРДЮК

Буде справедливо

Свого часу Жадівська ЗОШ І–ІІІ ст., що знаходиться в нашому районі, носила ім'я Тараса Шевченка. Та згодом з невідомих причин це ім'я було зняте. І це в той час, коли полум'яне слово пророка України набуває все більшого значення, обстоюючи честь і незалежність нашої держави. Зрештою, сама Семенівка показала себе найкращим чином, відкривши у приміщенні Будинку культури Шевченківську світлицю.

Ініціатива творчої інтелігенції, яка, зокрема, гуртується і в столичному Чернігівському земляцтві, щодо повернення назви великого поета школі, знайшла широку підтримку не лише в Україні. Так, на адресу земляцтва надійшов лист фундації Музею і меморіального парку Т.Г. Шевченка аж із далекого канадського Торонто, в якому міститься заклик до органів місцевої влади в офіційному порядку повернути школі ім'я славного сина України.

Знаючи про підтримку районної влади, будемо чекати офіційного факту відновлення історичної справедливості.

Євген КЛИМЕНКО,
голова Семенівського відділення

Життя крізь сторіччя

Нещодавно моїй мамі Коваленко Варварі Іванівні виповнилося 90 років. Що випало на її долю, важко передати. Та бодай про нелюдські поневіряння часів гітлерівської сваволі хочу розказати.

Народилася 19 квітня 1925 року (на Великдень) у селі Богданівка Прилуцького району. Пам'ятає себе з 4-х років. Після народження брата Володимира бігала по селу і розказувала, що в неї є брат. Багато чого пам'ятає з дитинства: як робила з маленьких гарбузів корівок, за що сварили батьки, як із двоюрідною сестрою Ольгою ганяли граків з поля та удвох заснули.

А в 10 років пішла носити воду жниварям, в'язали снопи вночі, бо вдень висипалось зерно. А десь років у 15 на неї так задивився сусідській хлопець Мишко, що перекинув і воза з снопами.

У липні 1941 року копали траншеї лінії захисту на летовищі в Прилуках. 19 вересня Богданівку зайняли німці, ніякої шкоди не зробили. Призначили поліцаїв та й пішли собі далі. В селі влада була у поліцаїв, серед них виділявся Іван Федосів, хто йому не подобався, бив батогом, а то й прикладом рушниці.

У червні 1942 року вивезли на роботу до Німеччини в м. Шелобек, там працювала на заводі дитячих колясок. Дуже сумно було на чужині. Охоронці в цілому відносились до дітей непогано. Бувало, пустять до кагати з капустою і кажуть: "Їж під ковдрою, щоб не було чутно".

Майстри німці відносились до дівчат, як до своїх дітей. Бувало, вони плачуть, а ті питають: "Ранк, нах хаузе?". У вихідні дівчат випускали із табору за територію, де був магазин з ситром, цукерками, листівками. Там вона і зустріла своє перше кохання, кароокого Юрія з Луганщини, з сусіднього табору.

До Німеччини вивезли також її батька Івана до міста Шванцерберг.

В травні 1945 року звільнили їх американські війська. Американці були дуже чемні військові. Спочатку спитали, чи ніхто з поліцаїв їх не кривдив, а потім відпустили додому.

Варя вирішила втекти з табору, щоб побачити батька. Поїхала до нього потягом, але для того, щоб до нього потрапити, потрібно було пройти повз кордон поліцаїв, які стояли на вході. Вже у вагоні сидячий поряд німець сказав: "Руський свіня, гут". Після зустрічі з батьком її посадили в холодну і виписали штраф 50 марок.

В травні 1945 року звільнили їх американські війська. Американці були дуже чемні військові. Спочатку спитали, чи ніхто з поліцаїв їх не кривдив, а потім відпустили додому.

Американці роздавали дівчатам шоколад, тушонку, цукор, чай. А майстер заводу приніс українським дівчатам по рушнику, щоб пам'ятали його.

Хотілося дуже додому, були вільні, але передача полонених намічалась десь через 2–3 місяці, тому вирішили попросити одного німця, щоб той перевіз на другий берег Ельби, де вже були радянські війська. І ось 9 травня о 4 годині ранку німець перевіз двох дівчат та двох хлопців, серед яких був і її коханий Юрій, на другий берег. А там уже святкували перемогу. Юрія відразу забрали до лав армії, а у Варі ще був важкий шлях повернення на батьківщину. Довелося пройти тисячам таких дівчат через ґвалтування радянськими вояками. Вони казали дівчатам, що вони визволителі, і їм все дозволено.

Після війни вивчилась на бухгалтера, працювала в конторі колгоспу. Потім вийшла заміж за того ж Юрія з Луганщини та, на жаль в 40 років залишилась вдовою. Народила двох синів, працювала в ланці, 20 років завмагом, після виходу на пенсію працювала ще до 70 років, співала в сільському хорі. Допомогла синам побудувати кооперативне житло у Києві. І в своєму поважному віці жаліється тільки, що залишилось мало рідні. Куди б не кидала доля Варвару Іванівну, вона завжди оптимістична, охайно одягнена і повсякчас чекає синів-соколів, коли вони приїдуть зі столиці. В свої 90 років вона спілкується як з дорослими, так і з дітьми, а для них у неї завжди є цукерки. І згадує дні свого дитинства та скупі дарунки старших людей.

Олександр КОВАЛЕНКО,
член Прилуцького осередку

Коли поезія воює

У всі часи слово завжди було на фронті, коли народ обставав за свою свободу. Поетичне слово нашої землячки Алли Шило – переконливе цьому свідчення. Для неї дорогою залишається тема патріотизму часів трагічного походу нашого сіверського князя Ігоря, як і Великої Вітчизняної, зрештою, як і сьогоденної війни на сході України. У ці травневі дні, освячені Перемогою, поетичні рядки авторки, дитини війни, зворушують і закликають нас бути справжніми українцями.

За мотивами "Слова о полку Ігоревім"

ТЯЖКЕ ПРОЗРІННЯ

Коли на Половецькім полі
Дружина в січі полягла,
Зазнав князь Ігор у неволі
Глумлінь, приниження і зла.
Прокляв він стріли Кончакові
І Долю – зрадила в бою!
На Ярославни голос кволий
Він спрямував стезю свою.
Ніч втікача не раз ховала
Коли сторожко степом брів
До наймилішого причалу –
До рідних Сіверських країв.
Нарешті, зглянулася Доля –
Послала борзого коня.
Знов сяйвом засвітилась воля
В проміннях сонячного дня.
Звіряв наш сокіл шлях по зорях...
Навколо, скільки бачив зір,
Здригалася земля від горя,
Скрізь – вороння вершило пир.
Кінь від напруги притомився,
Чим далі – важчає хода.
А вершник в думи занурився –
Життя своє перегляда,
Важку поразку, біль неволі:
"У чому ж помилка була?
На полі січі я, як воїн,
Від ханів землю визволяв.
Не склалося! Моя провина
В тім, що дружина полягла,
Що залишив в полоні сина,
Й ганьбою слава поросла."

Що ближче дім, то тяжчі думи –
Образа душу роз'їда...
Не переможно грали сурми,
Скрізь тризну правила біда.
"Десь тут рідня – князі
престольні...
Із ким ганьбою поділюсь?
Якби ж ми разом в час неволі!..
У всіх у нас єдина Русь!.."
Від дум тяжких ломило скроні,
Одна ж – світила, як зоря:
"В єднанні сила, не в короні!
Вже близько, ворог, смерть
твоя!
А мій полон – наука іншим,
Ти, Святославе, прав стократ!
Ми разом – сила! І тоді вже
Нікому нас не подолать!"
І на Поділ до Пирогощі
Князь спрямував свого коня,
Благаючи підтримки й прощі
Біля святого вівтаря...
Путивль і Новгород –
в стодзвоні,
Неначе в дні престольних свят.
Тут бранця-князя, як героя,
Всім миром вийшли
зустрічать.

НІЧНА МОЛИТВА

Війна вривалася у сни,
Була десь поруч,
мов реальність,
А рани й спогади сумні
Фантомним болем відкликались.
Навколо – змучена земля
Горіла, дибилась, здригалась,
Й кусюча металева тля
Нещадно у тіла впивалась...
Тут – кров, і курява, й пітьма,
Й товаришів застиглі очі...
І градом піт тече з чола...
Душа втомилась, тиші хоче.
І раптом – біль! В очах – вогні...
Вже поруч смерть косою
косить...
Знов стогне батько уві сні,
І спраглі губи пити просять.
Спітніло змучене чоло,
А в мене сльози навернулись,
І я молюсь, щоб все пройшло,
Щоб відболіло і забулось,
Щоб батьку снились інші сни,
Щоб затяглись нарешті рани...
Молюсь і вірю – прийдуть дні,
Коли й для нього мир настане!

МАДОННА

У мадонни моєї –
руки натруджені,
В синіх прожилках,
як у росах,
Дні і ранки –
в роботі напруженій,
Сивина оселилась в косах.
Тільки очі –
глибокі-глибокі,
Загадкові, як літня ніч...
В них – і спокій ясний,
і неспокій –
Неприборканість протиріч.
У мадонни моєї –
у зморшках чоло...
Ніби плугом, війна пройшла.
Та не згасла любов!
Материнським теплом
Вже у діточках розцвіла.
Ніжний ранок
на землю гряде,
Загляда в загадкові зіниці,
А мадонна –
на ферму йде,
Тепле сонечко ловить в
дійницю.

Відомий український історик, белетрист, публіцист, драматург, поет, перекладач Олександр Кониський народився у селі Переходівка на Чернігівщині 8 серпня 1836 року.

Згадаймо земляка

Восьмирічним він втратив батька. Вчився в Ніжинській, Чернігівській гімназіях. Вісімнадцятирічним розпочав працювати в суді у Прилуках, де вперше зіштовхнувся з різними труднощами та бідами свого народу.

Вже в 11 років писав вірші російською мовою. Але, прочитавши "Кобзаря" Тараса Шевченка, як і багато хто з діячів української культури, перейшов на українську.

Переїхавши до Полтави 1856-го року, став адвокатом, членом громади. Був там учителем, бібліотекарем, дописував до чернігівських, галицьких часописів і київської "Основи". Першу поетичну збірку "Порвані струни" під псевдонімом "Яковенко" видав у Житомирі. З прозовими творами виступив на початку шістдесятих років. Деякі його твори мали яскраво антикріпосницький характер.

Брав участь у створенні двох суботніх шкіл для єврейських дітей, п`яти недільних та вечірніх шкіл. Написані ним українською мовою для народних шкіл підручники "Українські прописи" (1862 р.), "Арихметика або Щотниця" (1863 р.), посібники з історії, географії, правознавства цензура не допустила до друку і навіть не повернула авторові його рукописи.

1883 р. розпочався урядовий погром громад і українофілів. Отож О. Кониського було заслано до Вологди, потім до Тотьми. (Про ці свої поневіряння він розповість у автобіографічному оповіданні "Антін Калина"). Але батько його майбутньої дружини Марії купець Пестер виклопотав йому дозвіл на поселення у Воронежі.

Бував він і у Львові. Але тамтешня влада наказала йому забиратися з Галичини. Петербург дозволив йому оселитися у Херсонській губернії, та тільки 1872 р. – у Києві. Там він стає членом Старої громади, друкує свої дописи в газетах, журналах, ініціює створення Товариства ім. Т.Г.Шевченка у Львові, продовжує співробітництво з журналом "Правда". Журнал "Світ" оприлюднив п`ять його "Листів про Ірландію".

Скрізь і завжди в своїх творах Кониський обстоював права людини, народів і серед них, звичайно, свого. Як член Київської міської Ради, він звертався до Міністерства освіти з вимогою запровадження до шкільного навчання української мови та присвоєння одній з київських шкіл імені Т. Шевченка. Доводив несправедливість ганебного указу 1876 року, який утискував застосування української мови.

1876 року Кониський домагається відкриття у Львівському університеті кафедри української історії (з українською мовою викладання), яку очолив М. Грушевський.

А Шевченкові він віддячив ще й створенням першої ґрунтовної двохтомної наукової монографії про його життя й творчість і став першим найзначнішим на свій час шевченкознавцем. За широтою діяльності О. Кониський стоїть поряд із такими велетнями нашої культури, як П. Куліш, Б. Грінченко та І. Франко.

Віктор БУРМАКА,
кандидат історичних наук

Бажана екскурсія до столиці

Весняні шкільні канікули вчителі Великоустівської ЗОШ І–ІІІ ступенів та учні літературно-краєзнавчого гуртка школи розпочали з екскурсії до столиці України в рамках запланованих заходів Сосницького відділення на поточний рік.

Раннього ранку, хоч і не дуже відіспані, але в бадьорому настрої, всі екскурсанти дружно збиралися в призначених місцях у селах Бутівка, Велике Устя та Долинське. Кілька годин їзди комфортабельним автобусом пролетіли дуже швидко.

Близько дев'ятої години ранку на в'їзді до Києва нас зустрів заступник голови Чернігівського земляцтва, голова його Сосницького відділення Олексій Орєхович, який за нашим одностайним бажанням запропонував нам відвідати ряд музейних закладів столиці.

Однак, першим, куди ми завітали, був Міжнародний виставковий центр на Броварському проспекті столиці, де знаходиться офіс Чернігівського земляцтва в Києві. Там Олексій Федорович передав від земляцтва чимало книг для поповнення книжкового фонду нашої шкільної бібліотеки.

Завдячуючи чіткій організації, нам за день вдалося побувати: в Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва (ЦДАМЛМ) України), в Національному заповіднику "Софія Київська", у чудовому музеї Національної кіностудії художніх фільмів ім. Олександра Довженка, на Байковому кладовищі, де поховані батьки нашого геніального земляка, в Музеї історії війни 1941–1945 років, в Національному Києво-Печерському історико-культурному заповіднику, на вулиці Інститутській, де кожен може вклонитися Героям Небесної сотні.

Стомлені, але задоволені отриманими враженнями, пізнього вечора того ж дня ми повернулися додому.

Валентина МОВЧАН
Фото Олексія ОРЄХОВИЧА

Коли "слово" – улюблена дитина

Якось в одному товаристві поцікавились, яка ж у Воїнова сім'я.
–Троє дітей, четверте – прийомне, – була простою відповідь.
А людина, котра найкраще знала Святослава Святославовича, додала:
– І п'яте дитя – "Слово...".

Свята Варвара плакала буйним дощем. У Спасо-Преображенському соборі відспівували раба Божого Святослава – раба науки Святослава Святославовича Воїнова. Поруч – трапезна Петро-Павлівська церква, де й був колись вимріяний храм його святинь – перша експозиція його музею "Слова о полку Ігоревім". Яким довго марив, право на життя якого і його народження саме в Новгород-Сіверську! – відстояв і втілив у життя, якому віддав свою колекцію (на той час зібрав фактично шість тисяч експонатів), першим директором якого був...

Звичайно, не на пустелі постав той музей, підмурок був хороший – філія Чернігівського архітектурно-історичного заповідника. Але роботи було та й роботи...

А попереду – стільки непростих перипетій, з яких дописувалась біографія Воїнова, складалась історія музею-заповідника, а з ним – й історія Новгород-Сіверська. Так-так, чвертьвікова історія...

Найвища мудрість, що Господь нікому не пояснює, ні перед ким не сповідається, кого на які дороги виведе й якими шляхами поведе. Чи ж не дивно: військовий інженер, підполковник стає найвизначнішим зі збирачів матеріалів про "Слово...", як дослідник стає в ряд з іменитими словістами чи словіаністами (вчення про "Слово..." заслужило й виокремленої галузі в історії літератури), кандидатом філологічних наук.

Захоплення ж є, либонь, у кожної людини, та в одиниць воно стає над професією, змушує різко змінити плин всього життя, визначає долю.

Колись в далеченній Пермі засяяло військовому інженерові "Слово...". Думав спершу, що то вічний поклик з далекої батьківщини – з України, Русі, Новгород-Сіверська. І пішов за покликанням. Став вивчати, популяризувати древню пам'ятку, як міг організовував конференції й виставки, публічні лекції...

До півстоліття йшлося, як повернувся до Новгород-Сіверська вже з ім'ям у вчених колах. І ще чверть віку відміряла йому доля – задля "Слова...", вивчення найдревнішої нашої історії, створення музеїв (крім нашого музею-заповідника, ще й музей державотворення у Вишневому), наукових праць і дисертації, для ідей заради "Слова..." й Новгород-Сіверська. Відстоював ідею, щоб у нашому місті заснувати центр з вивчення древньоруського шедевру з дослідницьким інститутом, виношував задуми ще кількох невеликих музеїв...

Я Воїнова знала і не знала: хто ж осягне таких людей, як Воїнов?.. Він був з тих, хто аніскілечки не намагався комусь вгодити, бути "зручним" для близького оточення чи всього суспільства, "вписатись" в колектив чи усю систему. Навпаки, йшов проти течії, був максималістом, не поступався принципами – і все! І цього від інших хотів, не розуміючи людей.

Учені мужі – люди ревносні і ревнивці. В чому секрет успіху на науковому поприщі, підгледів бібліотекар Олексій Свириденко, котрий спостерігав, як працював Воїнов з книгами минулих століть. Жодна дрібничка – чи помилка, чи приміточка олівцем на полях, чи нібито неточне слово – не проходило поза увагою. А де з'являється сумнів у аксіомі, там з'являється вчений.

Його критики – місцеві краєзнавці, будемо чесними, боялися, бо знали, що за емоціями Воїнова (а за емоційність, знаю, він і сам себе не хвалив) – аргументи, аргументи й аргументи...

Піснею всього життя Святослава Святославовича було "Слово о полку Ігоровім". Кропіткою працею протягом десятиліть вчений першим дослідив багато нюансів твору, які стали знахідкою для української культури і історії. Палкий патріот Сіверянського краю і правдивої історії Київської Русі він невтомною працею першим довів, що події древніх часів відбувалися не в Путивлі, а в Путивську, що поблизу Новгород-Сіверська, де плакала Ярославна, дожидаючись свого великого князя Ігоря. Він організував і очолив єдиний у світі історичний музей "Слово о полку Ігоревім".

Тісні та дружні зв'язки Святослава Святославовича з Новгород-Сіверським відділенням Чернігівського земляцтва знаходили продовження в організаціях виставок робіт з його колекції в музеях Києва і перед земляками, в численних творчих зустрічах і різних заходах, а також були плани відкриття культурного центру "Слова". Воїнов повністю відповідав змісту прізвища – був справжнім Воїном у боротьбі з формальними і викривленими поглядами на історію рідної України.

І всі сходились на думці: жив не для себе, навіть не для сім'ї – жив заради "Слова...". Чи варто? Але кожен на це відповість по-своєму. Бо ж звідси і непрості стосунки з найближчими, з колективами, які довелось очолювати. І цього, до речі, прощаючись з ним, не приховували... Та ось одностайно зійшлись на думці: Воїнова треба було сприймати таким, яким він був, бо його натура – моноліт.

От, казали, проводжаємо людину, яка дійсно залишила Слід на землі. Ходитимемо до музею, чверть століття тому ним заснованого, читатимемо книги ним написані, за підказкою звертатимемось до його наукових праць. Хтось його дорогою піде в науку. Не можна ж не цінувати того, що поклав у словіану. Якби не було жодної наукової праці й жодної гіпотези, а тільки колекція – то й цього було б достатньо для вдячності нащадків: збираючи ж по крупицях – зберіг!.. Спасибі й за вагоме слово в шевченкіані: виправив помилку у вірші, яка кочувала з видання у видання!

У нашому місті є гурточок дослідників історії, краєзнавців, наукових працівників. А Воїнов був тим, кого називають красивим і містким словом, що багато до чого зобов'язує – Ученим!..

Через півтора місяці йому виповнилось би сімдесят три. Тепер він у Вічності, де немає рахунку рокам. Останній ковток повітря вдихнув біля пам'ятника князеві Ігорю, своєму героєві, піснею про похід якого й жив.

Ганна ХАЛІМАН

СОБАЦЮГИ

Гумореска

– Як би там не було, а у нашому під'їзді, – каже Олексій Бальма, – "жисть б'є ключем". Ось і на минулому тижні не те, щоб всесвітній і навіть не регіональний, а потоп таки був – це вже точно.

І не сорок днів і ночей хлистало і хмарилось, а всього лиш від нового і до повного місяця. А хлистало із труби. Не тієї, сьомої, з якої чувся трубний голос сьомого ангела, а просто із каналізаційної, бо до Апокаліпсиса мешканцям під'їзду як до неба.

А пливло таке, що куди там тобі до всесвітнього, бо Ной, окрім хаосу і свого ковчега, більше нічого не бачив. Хіба що своїх невісток, що дуже вже боялися гадів (по парі) і тулилися до Сіма, Хама й Іафета... А у під'їзді такий хаос настав, що не підвал, а весь будинок міг попливти, як той ковчег, у безвість.

Воно пливе, а бабусі сидять рядочком на лавочці біля під'їзду, неначе ластівки на дроті, і гомонять:

– Знову якась зараза встромила в унітаза свою затичку, щоб не перти її до контейнера зі сміттям, а воно й полізло. Отож хай воно, кляте, і рятівників із аварійної кличе, раз уперло. Або хай нюхає і надихається до синіх віників. Собацюра!

– І навпроти теж собацюги, – каже ще одна і вказує пальцем на житлово-комунальне управління, що булькато вилискує вікнами за двадцять три метри від під'їзду.

– І там, нагорі, собацюги, – каже третя. – Нема щоб їздили до людей та нюхали, так сидять сиднем у канцеляріях, а тутечки хоч ридма ридай. Ніяких тобі послуг та покращень, а гроші деруть і підвищують, може, собі в карман.

– А нам дулю з маком, – додає та, що з нижнього поверху, бо першою потоп унюхала. – Відкладала я собі у ящик кожну копійку і майже зібрала на похорон, а могла б у банк віднести, а там за рік стільки процентів наросло б, а так сума споловинилась, хіба на вінок вистачить. Заробила, як Марко на вовні. Собацюги!

Аж тут і Олексія з дачі принесло. Цьомнув кожній дамі рученьку і тикнувся у під'їзд. Та не тут то було. Задихнувся. От собацюги!

Намалював промовистого плаката з уїдливим написом. Приклеїв біля входу в під'їзд, розвернув голоблі назад, на дачу.

А мужиків у під'їзді лише два. Він та ще один. Але той крутий. На базарі сочить, щоб ніяка особа не проскочила без плати за торгове місце. Вічно зайнятий, він і для під'їзду нуль без палички. От собацюга!

У рідному під'їзді Олексій з'явився вже опісля повного місяця. А жіночки як сиділи на лавочках, так і сидять. Одна криє по-чорному існуючі в державі порядки, друга на всі заставки лає привокзальних базарників і мера за те, що ті щоденно своїми корзинами і клунками блокують всі проходи навколо будинку, а шохверюги, собацюги, своїми капотами позатуляють двері у під'їзд, що й не протиснешся.

Олексій хотів прослизнути, але не тут то було.

– Що, вже заївся? Давненько ми не пробували твого домашнього винця виноградного, – це найговіркіша із сусідок і, до того ж, найкраща заводійка. Всі українські пісні знає і не збивається навіть після третьої.

Куди дінешся. Викликав через мобілку аварійку і виніс графина. Потім ще, і розспівалися. Уже і аварійка від'їхала, а вони співають. Нарешті дружина заарканила його разом з графином і вказала місце, де йому передбачено відпочивати. А воно й перестало. Із труби...

А місяців зо три по тому до Олексія кум приходили. Подарував цуценя: малюсіньке, як мишенятко, але лобате, наче кум. А в суботу знову прийшов, із своєю пляшкою. А нарядився! Як нова копійка. Вишивана сорочка із стоячим комірцем та балабончиками, темно-синє галіфе (правда, стрілки наведені не туди), поверх вишиванки корсетка аля-Воронін на три гудзики, точно тобі з полонини явився. А на ногах! Такого Олексій ще й не бачив. Білі-білесенькі не то капці, не то черевики з малюсінькими продухами, а носки гострі, як тещин язик.

Пішли на кухню. З пляшкою.

– Ти мені тут не натопчи, бо жінка лається, – попередив я.

Кум зняв черевики і акуратненько, рядочком поставив у прихожій. Швидко й пляшку оприходували – скільки там часу треба двом здоровим мужикам.

– Приходь ще, – каже Олексій, – не гнушайся. Коли заманеться.

– А ти кріпись. Щоб ще жив, – відповідає кум і приміряє свої білі-білесенькі. Аж бачить – із правого черевика великий палець стирчить і безіменний протискується. А навколо нього бігає і лащиться те цуценятко, що він подарував. Воно вже наче й не мале, але ще й не собака. Раде-радісіньке, що пожувало справжньої шкіри, а не замінника.

– Ах ти ж собака! – лається кум.

А воно:

– Тяв!

– Не переживай, куме, – втішає Олексій, – підріжеш носок і в лівому черевику та й будуть у тебе модні літні босоніжки.

– Та пішли ви! С...с...собацюги! – лайнувся кум.

Цікаво, чи прийде гостювати в іншій обнові?

Михайло СУШКО
Чернігів

ОТЧИЙ ПОРІГ
Шеф-редактор
Віктор ТКАЧЕНКО
Головний редактор
Леонід ГОРЛАЧ
Засновник: товариство "Чернігівське земляцтво" в м. Києві

Газета зареєстрована Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України 06.XI.2001 р.
Реєстраційне свідоцтво: серія КВ №5594
Передплатний індекс 37630
Адреса редакції: 02660, Київ, Броварський проспект, 15, тел. 206-87-12
Контакти: www.chz.org.ua, e-mail: otporig@ukr.net

РЕДАКЦІЙНА РАДА:
В.В. Ткаченко, В.І. Авдєєнко, Л.Н. Горлач (Коваленко), А.Л. Курданов, Т.А. Літошко, П.І. Медвідь, О.Ф. Орєхович, Ю.А.Русанов, М.М. Ткач, В.В. Пушкарьов, В.Є. Устименко, М.І. Халимоненко.
За достовірність фактів, точність імен і прізвищ, географічних та історичних реалій відповідають автори публікацій.

Передрук тільки з відома видання.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Літературний редактор ***Ганна Скрипка.***
Комп'ютерний набір ***Ганна Скрипка.***
Верстка, дизайн ***Оксана Кисленко.***
Надруковано та зверстано на замовлення товариства "Чернігівське земляцтво" в м. Києві у КП "Редакція журналу "Дім, сад, город".
Тираж 1000.